

Måluppfyllelse och avvikelse i relation till kontrakterad projektplan. Observera att detta även gäller förändringar i bemanning. (2 sidor)

(Förk. version) Syftet med projektet har varit - att dokumentera hantverk och analysera kompetenser som används när textila hantverkstraditioner utförs på företag Design Brenner och Vätkompaniet. - att undersöka vilka kulturella värden inom hantverk som används, skapas och återskapas i hantverksföretag och hur dessa värden exponeras i hantverk, marknadsföring och försäljning. - att utveckla metoder för att dokumentera och visuellt och verbalt förmedla "tyst erfarenhetsbaserad textil kunskap", till studenter och andra.

Första punkten har realiserats i fotograferade arbetsprocesser, deltagande observationer och filmade intervjuer. Intervjuer och fotodokumentation har även gjorts vid ett studiebesök hos tre nytillkomna företag i projektet. Det är Alice Lunds AB i Borlänge, Helsing Linneväveri i Näsvisen och Växbo Lin AB i Bollnäs. Tidigare insamlat, bearbetat och presenterat material har använts från den webbaserade distanskursen Design i profession och teori. Den första punkten har också konkretiserat i "papers" vid två internationella konferenser.

Andra punkten har uppfyllts genom att materialet analyserats och strukturerats i fem filmer varav två är färdigredigerade för bruk i Vätkompaniets butik. Där skall hantverkare i arbete visas för kunder. Syftet är att kunderna skall förstå hantverkets villkor samt de mervärden som produkterna har. De värden som söks av kunderna, och som finns i de textila uttryck som studerats, exponerats i de intervjuer som gjorts för konsumentintresset i projektet. Dessa kompletteras av deltagande observationer, film och en enkätundersökning i samarbete med Folkminnesarkivet i Lund. Dialekt- ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg, DAG, skall göra en större dokumentation på uppdrag av UNESCO angående det immateriella kulturarvet. Projektets frågelista kommer att vara en del i ett större dokumentationsprogram. För att följa upp, komplettera och revidera våra kunskaper, kommer Vätkompaniet att få disponera en bildskärm som skall placeras i företagets butik enligt ovan nämnda mål. Vid vävmässan i Borås 2011 gjordes en film för att visa hur forskning, med stöd av KK-stiftelsen, kan samverka med, i det här fallet, Vätkompaniet för att synliggöra hantverkets mervärden och pedagogiska innehåll. Jag vill understryka att samverkan med företagen inte är avslutad utan kommer att fortsätta. Se nedan.

Målets **tredje punkt** pågår fortfarande på så sätt att det empiriska materialet har sammanställts och redigerats för ett pedagogiskt undervisningsmaterial. Två, av fem filmer, är nu klara varav en films pedagogiska värde har provats mot studenter på högskolan. De har, över lärplattformen Ping Pong, också haft möjligheter att kommentera filmerna och "chatta" med två av projektets forskare, Viveka Berggren Torell och Ulla Ranglin som också har sökt anslag från Västra Götalandsregionen för att fortsätta det pedagogiska utvecklingsarbetet med forskningsprojektets material. I mitten av juni fick ansökan tyvärr avslag. Men vi söker nya ekonomiska alternativ.

På grund av tidsbrist för Christer Ahlberger ersattes han av Lars G Strömberg som projektledare under 2011. Ahlberger har stannat kvar i projektet som biträdande projektledare, men utan krav på ekonomisk ersättning. Vätkompaniet Ulla Ranglin tillträdde under hösten 2011 med mål att skapa ett pedagogiskt undervisningsmaterial för Textilhögskolans studenter. Det har varit möjligt, ekonomiskt, att bereda plats för Ph.D Viveka Berggren Torell att tjänstgöra på 100% i projektet under jan – maj 2012. Mediaproducenten vid högskolan, Filip

Asphäll, har anlitats för detta ändamål liksom för en produktion för vävmässan i Borås 2011. Asphäll har också medverkat i marknadsföringsmaterial i form av dokumentation av hantverkare vid Vävkompagniet. Ytterligare tre företag har knutits till projektet. Det är Alice Lunds AB i Borlänge, Helsing Linneväveri i Näsviken och Växbo Lin AB i Bollnäs.

De avvikelser som här kan konstateras är av både positiv och negativ natur. Positivt är att tre nya företag involverades i projektet från och med hösten 2011. Graden av deltagande från dessa varierar från konkret samarbete, se nedan, till utbyte av tankar och uppslag för fortsatt samverkan. Negativt är att samverkan med Design Brenner, som, bland annat, var tänkt att realiseras genom en flyttning av en tuftningsmaskin till Textilhögskolan för undervisning, inte kunnat förverkligas. Då Textilhögskolan skall flytta 2013 och bli en del i ett Science Park Simonsland i Borås, planerades att också inkludera maskinen i flyttningen. Tyvärr blev beskedet att lokalytorna för Textilhögskolan blir mindre än vad som var tänkt.

Lokalproblemet såg dock ut allt lösas då en anställd vid Textilhögskolan ämnade starta ett företag med tuftning i mening att bedriva verksamheten i Simonsland. Förhandlingar om ett möjligt köp av tuftningsmaskinen mellan företagsparterna inleddes under 2011, vilket projektledaren såg som positivt, då lokalfrågan skulle lösas och den pedagogiska insatsen skulle kunna uppnås. Emellertid ledde diskussionerna mellan intressenterna inte till ett positivt avslut och då vid en tidpunkt i slutet av 2011. Projektledningen fann, under den här processen, att avvakta med idén med hänsyn till de två företagens samtal. Och ställd inför den nya omständigheten såg ledningen det som omöjligt att realisera den ursprungliga tanken. Visserligen är denna intention inte ett uttalat mål i projektet men det var ändå en väsentlig del i den tredje punkten som berör den pedagogiska metoden. Denna syftade till att ta fram en manual för tuftningsmaskinen som, tillsammans med instruerande expertis från företaget, skulle stödja undervisningen.

Vetenskapliga publikationer som projektet resulterat i, även så kallade "forthcoming" kan anges under förutsättning att de är antagna till publicering.

Knowledge in action in two small-scale companies. Some angles of approach on production and consumption of textile craft. Paper presenterat vid ACSIS (Advanced Cultural Studies Institute of Sweden). Konferensen "Current issues in European Cultural Studies in Norrköping 15-17 juni 2011. Publicerat elektroniskt i Conferens Proceedings länk: <http://www.ep.liu.se/ecp/062/011/ecp11062011.pdf>

Presentationsfilm av projektet, företagen, forskarna och KK-stiftelsen vid Vävmässan I Borås 2011

Soft, colorful and unique – Bodily sensations and cultural meanings involved in consuming textile craft. Paper presenterat på 2nd Nordic Conference on Consumer Research May 30maj-1 juni. Eva Knuts och Viveka Berggren Torell ledde sessionen Craft, consumption and culture.

Knowledge in action in weaving. (forthcoming) Paper till konferensen Making, Materiality and Knowledge I Notodde, Norge 24-27 sep 2012.

Fem producerade filmer, varav 3 är redigerade för pedagogiskt arbete samt företagspresentation.

Övergripande beskrivning av samproduktionen utifrån både akademins och företagens med fokus på arbetssätt och aktiviteter. Beskrivningen skall utgå från kontrakterad projektplan. (2 sidor)

Tre perspektiv har granskats; konsumentens, producentens samt akademins möjligheter att tillföra företagen ett starkare mervärde för produkterna. För akademins del, har det gällt att lyfta in hantverkskunnandets textila uttryck i ett pedagogiskt sammanhang.

Vävkompaniet är ett kooperativ av åtta handvävare som driver webb- och konsthantverksbutik i Borås. I butiken finns produkter med egen design och tillverkning till försäljning. Ett 30-tal konsthantverkare säljer också sitt hantverk på Vävkompaniet. Med hänvisning till de tre perspektiven, har arbetsmetoden i *det första fallet* bestått av att möta konsumenterna i butiken och göra korta intervjuer med fokus på vad konsumenterna söker i de produkter som säljs i hantverksbutikkens miljö. Deltagande observation har använts, där konsumenter har studerats för att se hur butiken fungerar för taktil och visuell kommunikation av det som säljs. Detta har dokumenterats i film. Konsumentperspektivet tillgodoses också av den enkät som, genom Lunds folkminnesarkivs hemsida, kan besvaras. I *det andra fallet*, har vävarnas arbete skildrats i filmade intervjuer. De beskriver sitt arbete och vi har sökt efter tanke, känsla och erfarenheter. Det immateriella i det textila hantverket är centralt för projektet då det har det mervärde som den massindustriellt framställda produkten inte kan ge konsumenten. I *det tredje fallet*, har den vetenskapliga dokumentationen redigerats för ett pedagogiskt ändamål för akademins studenter. Det har också använts för presentation på seminarier, symposier och kongresser. Till Vävmesse i Borås visades en film där KK-stiftelsen, Textilhögskolan och Vävkompaniet presenterades. Vävkompaniet deltog också på en resa till tre företag, se nedan, som besöktes i syfte att lyfta in andra småskaliga textilprojekt och undersöka hur en samverkan med dessa skulle kunna ske med tanke på de erfarenheter vi fått genom Vävkompaniet och Design Brenner.

Design Brenner består av två personer, Rolf och Elisabeth Brenner. Design Brenner är inte ett företag som ser begreppen ”hantverk” eller ”konsthantverk” som en uttalad del av sitt varumärke. Istället är det designbegreppet som konstituerar den immateriella identiteten. Det konstnärliga inslaget och formspråket är påtagligt. Det gäller såväl produkterna men framför allt mötet mellan kunden och formgivaren. Elisabeth Brenner arbetar mycket nära kunden, från skiss, förslag till färdig produkt och på ett direkt uppdrag. I produkten lägger formgivaren in hela designprocessen där material, kontext, kulör och form ges ett unikt och individuellt riktat formspråk. Detta kompletteras av en avancerad digital teknik, utvecklad genom Rolf Brennens tekniska skicklighet. Här används ett robotstyrt, automatiserat tuftningsförfarande. Då det gäller Design Brenner, och med tanke på de ovan nämnda perspektiven, har samproduktionen inte fullt ut gett det resultat som var tänkt enligt projektplanen. Se tidigare text.

Helsing Linneväveri är ett företag som drivs av familjen Kaulich. Tillverkningen av hel- och halvlinneprodukter är av mycket hög kvalitet. Andelen andra handssortering till försäljning är mycket låg, endast några få procent av hela produktionen. Produktionen sker på mekaniska och automatiska vävstolar, flera av dem av äldre modell. Det förutsätter en hög kompetens i både maskin- material- och vävteknik inom familjen. Det finns en mindre butik på andra våningen i industrilokalen. Försäljningen är kraftigt säsongsbetonad, främst koncentrerad under sommarmånaderna i turistsäsong. Det geografiska läget i ett industriområde kan

knappast sägas vara lockande ur marknadssynpunkt. Företaget har inga expansionsplaner och inga anställda förutom familjen. Av intervjuerna framgår att produktionen mer är en del av ett sätt att leva än något att leva av. Det finns också en önskan om design av nya mönster med inspiration och hjälp från textilhögskolan.

Växbo Lin AB har, sedan 2006, nya ägare; Hanna och Jacob Bruce. Företagets vision är att förvalta ett svenskt kulturarv men också söka förnyelse av produkter för olika miljöer. Omsättningen är 13 miljoner med 14 anställda. Företaget har en butik för försäljning intill industrilokalerna som kan ses av kunderna genom stora fönster. De har nyligen öppnat en butik och show-room i Stockholm. De söker nya sammanhang för produkterna; inte enbart, som tidigare i traditionell allmogemiljö utan t.ex. som funkismiljö med andra färgvarianter. Det har lett till att de nått nya målgrupper. Företaget söker nya kombinationer av aktiviteter för att attrahera fler kunder. En möjlighet är samarbetet med en krögare i en äldre kvarnmiljö intill företaget. Med tanke på samproduktionen tar företaget emot en praktikstudent från textildesignprogrammet vid högskolan hösten 2012. På forskningsnivån blir samproduktionen däremot problematiskt, då det oftast efterfrågas ett engagemang från företagets sida som väger över mer på forskningens villkor än på företagets. Samproduktionen med företaget sker också genom maskinteknisk expertis som anlitas vid behov.

Alice Lund AB ägs sedan 2012 av Frida Lindberg. Företaget har en fast anställd väverska och arbetar på uppdrag av konstnärer för textil utsmyckning av privat och offentlig miljö. Ateljén arbetar med handvävning och alltid med fokus på hög kvalitet i material, vävteknik och konstnärligt uttryck. Det främsta samarbetet de senaste tio åren har varit med textilkonstnären Helena Hernmarck. Tillverkningen ligger på konstnärliga bildvävnader och kyrkliga textilier. Frida Lindberg har uttryckt en önskan om att få möjligheter att doktorera inom sitt yrke. Sedan besöket, har Textilhögskolan fått forskarutbildningsrättigheter våren 2012 och möjligheter att, bland andra, ta emot så kallade industridoktorander, det vill säga yrkesverksamma forskarstuderande med företaget som part i utbildningen. Vi kommer att ta kontakt med Frida Lindberg för att se vilka möjligheter som finns för henne på Textilhögskolan.

Övriga resultat och effekter (exempelvis samverkan med andra forskargrupper, meritering, oförutsedda resultat etc.) (2 sidor)

Vad som kritiskt kan sägas är att Design Brenner anser sig inte ha haft nytta av att delta i projektet då meningen är att de ursprungliga intentionerna inte har uppfyllts. Projektet har inte bidragit till företagets möjligheter till bättre marknadsföring då de tänkta insatserna, i form av en presentationsfilm, inte har realiserats inom projektets tidsramar. I pedagogiska avseende har projektet heller inte kunnat bereda möjligheter för företaget att, på plats i Textilhögskolan, demonstrera och lära ut tuftningstekniken så som ett av de pedagogiska alternativen var utformade. Anledningen till detta har tidigare redovisats i rapporten. Den situation som nu är en realitet, med betydande minskning av lokalytorna vid Textilhögskolans flyttning till nya lokaler, gör detta alternativ omöjligt. De utlovade insatserna för marknadsföring däremot, skall uppfyllas under innevarande år. I positiv mening har projektet sökt att kompensera ovanstående genom att kontakta och besöka ytterligare tre företag. Växbo Lin har nu hjälp vid maskinproblem, om så behövs, av väv- och maskinteknikerna Fredrik Wennersten och Roger Höberg vid Textilhögskolan. Helsinge Linneväveri är öppen för studenter vid Textilhögskolan att medverka vid mönsterframtagning och förnyelse av design av textilier och ser detta som en väg att förnya produkternas utseende. Samtliga företag, inklusive de nya intressenterna, är positiva till ett samarbete för utbildning av studenter. Vad som tyvärr får ses

som en nackdel för projektets pedagogiska innehåll är att institutionsstyrelsen i maj 2012 fattat beslut om nedläggning av handvävarutbildningen. Detta kan försvåra samverkan med de företag som deltagit då dessa kräver ett visst mått av kunskaper i handvävning. Moment av vävning finns dock kvar i designutbildningarna. Det sista öppnar en positiv möjlighet att möta upp ett pedagogiskt behov för textila kunskaper i vävning och de särskilda uttryck dessa tar i hantverksprocessen och det tack vare det filmade material som projektet har gjort i samarbete med Vävkompaniet. Tidsmässigt har även Vävkompaniet överskridit, med bred marginal, den överenskomna insatsen i tid med drygt 150 timmar. Resterande tid ligger på Design Brenner men även på de tre tillkomna företagen vars insatser bedöms till drygt 80-90 timmar.

Positiv har också varit det intresse som projektet har mött från Institutionen för kulturvård vid Göteborgs Universitet. Anneli Palmköld, ansvarig för utbildningsprogrammet, ”Ledarskap i slöjd och kulturhantverk”, har uttryckt en önskan att använda det filmade materialet från Vävkompaniet i utbildningen. Projektet har också presenterats och diskuterats vid Textilvetenskapliga seminariet vid Göteborgs Universitet. Vuxenskolan önskar också ta del av det pedagogiska materialet och skall, tisdagen den 26 juni 2012, besöka Textilhögskolan för vidare diskussioner.

Samverkan har inletts med Centrum för yrkeskunnande vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet på så sätt att Viveka Berggren Torell och ev Ulla Ranglin ska presentera projektet där och visa gjord film om handlingsburen kunskap vid ett tillfälle under hösten 2012.

Alternativa kombinationer i hantverk/annan verksamhet

Beskrivningen av samproduktionen i projektet utgick från ett antagande att det fanns ett generellt mönster i en småskalig hantverksproduktion. Detta antagande vilade på begrepp som unicitet, personlig kundrelation och stark koppling till tradition i såväl material, produktion som produkt; en i det närmast manuell produktion eller en tillverkning med ålderdomliga maskiner och metoder. Mer eller mindre outtalat följde också då antagande om en gemensam och generell problematik i att driva denna typ av företag. En påtaglig erfarenhet, som vi har gjort, är att det två företagen i projektet i synnerhet, men också de sedan hösten 2011 besökta företagen, existerar under mycket olika villkor. Fältet spänner från den enskilda firman, kooperativet till aktiebolagsformen, från livsstil till expansion, förnyelse men ändå vilande i traditionen. Företagen har olika inriktningar, har olika kundkategorier, har mycket olika mål med sin verksamhet så att den ursprungliga bilden av generalitet för hantverksproduktion inte stämmer. Den kan endast delvis skrivas in i en förutbestämd modell över småskalig, hantverksbaserad företagsamhet. Det saknas, med andra ord, en universallösning för att identifiera och lösa problem i den här typen av företag.

Ur konsumentsynpunkt visar såväl enkät som intervjuer att kunderna efterfrågar det personliga, det unika vilket kanske inte är särskilt iögonfallande med tanke på vad hantverket representerar. Men det finns också en ny dimension i det att kunderna poängterar vikten av ett hållbarhetsperspektiv då de söker ”det naturliga”, det regionalt närproducerade materialet gärna med en ekologiskt och etiskt innehåll. Svaren lyfter också fram ett mervärde i produkterna som får representativitet genom mötet mellan kund och konsthantverkare och även miljön i hantverksbutiken som en arena för sinneserfarenheter och känsloupplevelser. Projektet har visat betydelsen av att ”ladda” produkterna med mervärden kring företeelser som signalerar en motsats emot massproduktionen. En social- kulturell- och miljömässig hållbarhetstanke, är som begrepp och företeelser, klara indikationer för kvalitet i hantverket liksom upplevelsen av tidlöshet och delaktighet i skapandeprocessen. Utan tvekan är erfarenheten den att det krävs parallella verksamheter vid sidan av själva

hantverksproduktionen i de fall där verksamheten skall vara grunden för en acceptabel ekonomisk bas att leva av. Dessa kan bestå av i synnerhet en butiksyta, ett show-room eller att man länkar verksamheten till kurser, servering, restaurang, bageri eller andra aktiviteter som event och mässor. Försäljning över nätet, understött med projektets filmer, är ytterligare en marknadsmässig styrka som borde användas.

Projektet har deltagit i följande aktiviteter:

Slöjdbienalen i Linköping 2010

Symposium om tyst, handlingsburen kunskap vid universitetet i Oslo 2010.

Vävmässan i Borås våren 2011.

ACIS- konferens i Norrköping 2011 på temat "Current issues in European Cultural Studies, sessionen "Crafting knowledge"

Tre företagsbesök vid en exkursion 2011

Deltagande observation på Designtorget, Vallgatan i Göteborg liksom även på julmarknaden i Nordstaden 2011.

I Stockholm besöktes 2011 marknaden Slussen, en så kallad Craft fair.

NCCR (Nordic Conference consumer Research 2012), Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Presentation av projektet 2012 vid Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet i det nya programmet Ledarskap i slöjd och kulturhantverk.

Presentation av projektet samt utvärdering av pedagogiskt innehåll, Bibliotekshögskolan vid Högskolan i Borås 2012

Fyra interna litteraturseminarier och diskussioner

Möte med Vuxenskolan 26 juni 2012

Radioprogram om hantverkskonsumtion. I sändning 25 juli 2012.